

Motion till riksdagen 2009/10:A419

av Lars Ohly m.fl. (v)

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

1 Sammanfattning

Vänsterpartiets arbetsmarknadspolitik syftar till att underlätta målet om arbete åt alla och skapa ett arbetsliv som präglas av goda arbetsvillkor, bra arbetsmiljö och ökat inflytande och utvecklingsmöjligheter för löntagarna. En arbetslöshetsförsäkring som ger trygghet och håller lönenivåerna uppe, en arbetsförmedling som har ett brett utbud av effektiva insatser för att rusta arbetssökande för ett föränderligt arbetsliv och ett ambitiöst arbetsmiljöarbete är viktiga beståndsdelar i denna politik.

Vi budgeterar för en lång rad förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen och återinför avdragsrätten för medlemskap i fack och a-kassa. Vi avsätter utrymme för fler platser och mer kvalitativa insatser i konjunkturberoende program. Vi prioriterar yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar och riktade insatser för långtidsarbetslösa och personer som varit långvarigt sjukskrivna. Tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet presenterar vi en särskild satsning för att minska ungdomsarbetslösheten.

Vi förstärker också insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga genom höjt tak för lönebidrag och utökat antal platser med lönebidrag och i offentligt skyddade anställningar. Vi ökar också merkostnadsersättningen till Samhall AB.

Vi ökar anslaget till Arbetsmiljöverket för att förbättra det förebyggande inspektions- och informationsarbetet. Vi avsätter också medel för arbetslivsforskning att fördelas av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Arbetsmiljöverket. Vi avvisar regeringens förslag om att inte kräva tillbaka utbetald lönegaranti vid konkurser och företagsrekonstruktioner.

Fel! Okänt namn

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt uppställning:

Anslag		Regeringens förslag (tkr)	Förändring (tkr)
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	53 705 710	7 300 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	8 025 400	2 695 000
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	15 215 406	303 000
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	3 420 000	-500 000
2:1	Arbetsmiljöverket	574 612	196 000
2:6	Arbetsmiljöforskning	0	80 000
Summa för utgiftsområdet			10 074 000

3 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Arbetsförmedlingen fyller en central funktion för matchningen på arbetsmarknaden och för en fungerande omställning oavsett konjunktur. Nu stiger arbetslösheten med rasande fart och allt fler kommer att vara i behov av stöd från Arbetsförmedlingen. I budgetpropositionen meddelar regeringen att man avser att höja Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag med 600 miljoner kronor 2010. Dessutom höjer regeringen anslaget till Arbetsförmedlingen med anledning av tillkommande uppgifter till följd av att 54 000 personer beräknas bli utförsäkrade ur sjukförsäkringen och hänvisade till Arbetsförmedlingen.

Vänsterpartiet menar att de avsatta medlen till Arbetsförmedlingen måste användas där det finns störst behov. Det handlar om att särskilt stödja unga, personer med funktionshinder, nyanlända flyktingar, utrikesfödda och äldre arbetslösa. Vi avvisar försämringarna i sjukförsäkringen och därmed även regeringens experiment med de sjuka som utförsäkras och som ska hänvisas till Arbetsförmedlingen. Vi menar att de extra anslagen som tilldelas Arbetsförmedlingen för detta ändamål istället borde gå till att stödja arbetslösa och att de sjuka ska få behålla sin sjukpenning eller tidsbegränsade sjukersättning så länge deras arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom.

Vi avvisar också inriktningen mot allt fler privata aktörer på Arbetsförmedlingen. Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att erbjuda en tredjedel av deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar tjänster via kompletterande aktörer. Enligt regeringens budgetproposition har Arbetsförmedlingen i juni 2009 slutit avtal med aktörer för

18 900 platser, varav 14 300 platser gällde tjänster inom jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar. Arbetsförmedlingen har också upphandlat jobbcoachning och slutit avtal med 960 företag som omfattar 153 000 platser med tre månaders anvisningsperiod per deltagare. Under hela året 2009 beräknas kostnaden för dessa upphandlingar uppgå till 953 miljoner kronor. Vänsterpartiet avvisar denna privatisering av Arbetsförmedlingen och menar att de resurser som används för detta ändamål bör gå till den reguljära verksamheten.

4 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Regeringen har sedan sitt tillträde genomfört omfattande försämringar av arbetslöshetsförsäkringen. Enligt budgetpropositionen för 2010 beräknas arbetslösheten stiga från 8,8 procent 2009 till 11,4 procent 2010, 11,6 procent 2011 och 10,9 procent 2012. Försämringarna av arbetslöshetsförsäkringen får nu fullt genomslag i såväl enskildas vardag som i samhällsekonomin. En halv miljon färre är medlemmar i försäkringen jämfört med år 2006, färre av dem som är medlemmar har möjlighet att kvalificera sig till ersättning och ersättningsnivån är betydligt lägre för alla.

Den sammantagna effekten av den svaga arbetslöshetsförsäkringen i form av minskad efterfrågan på varor och tjänster tillsammans med ökat sparande riskerar på kort sikt att fördjupa krisen och generera ytterligare arbetslöshet. På längre sikt är effekten minskad betalningsvilja till den gemensamma arbetslöshetsförsäkringen och sjunkande löner.

Vänsterpartiet anser att det är en fråga av hög prioritet att återupprätta och förbättra arbetslöshetsförsäkringen, så att den kan fylla sina viktiga funktioner att skydda den enskilde från stora inkomstförluster vid arbetslöshet och att upprätthålla lönenivåer och efterfrågan i ekonomin också i tider av hög arbetslöshet.

4.1 Höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen måste ge en reell inkomstbortfallsersättning för en majoritet av löntagarna. Enligt Arbetslöshetskassornas samorganisation är ca hälften av a-kassornas medlemmar i dag underförsäkrade, dvs. de får ut mindre än 80 procent av tidigare lön i ersättning.

Det är oacceptabelt att arbetslöshetsförsäkringen inte ens ger en majoritet av medlemmarna full ersättning, dvs. 80 procent. Det urholkar försäkringens legitimitet och ökar risken för att gynnade grupper av löntagare helt drar sig ur försäkringen till förmån för privata alternativ. Vi anser att ett riktmärke bör vara att 80 procent av medlemmarna ska kunna få ut 80 procent av sin lön i ersättning.

Fel! Okänt namn på

I ett första steg höjer vi därför den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet från dagens 680 kronor till 970 kronor de första 100 dagarna och därefter till 870 kronor fr.o.m. 2010. Vi höjer dessutom ersättningsnivån under hela arbetslöshetsperioden till 80 procent. Bruttokostnaden för dessa förbättringar är 10 700 miljoner kronor 2010.

En särskilt ekonomiskt utsatt grupp är de som inte kvalificerat sig till någon inkomstrelaterad ersättning och som enbart får ut grundbeloppet. Vi höjer därför också grundbeloppet från dagens 320 kronor till 420 kronor per dag, och den lägsta nivån i aktivitetsstödet höjs från 223 kronor till 320 kronor per dag. För detta ändamål avsätter vi 2 800 miljoner kronor 2010.

Till följd av att vi avvisar den borte tidsgränsen i sjukförsäkringen som gör att 54 000 personer (varav regeringen beräknar att 22 000 går till Arbetsförmedlingen) går miste om sin ersättning från sjukförsäkringen 2010 så avsätter vi mer pengar än regeringen till anslaget för sjukpenning. Till följd av detta minskar vi kostnaderna för aktivitetsstöd med 800 miljoner kronor 2010.

Nettoeffekten av våra förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen blir därutöver väsentligt mindre, eftersom vi gör stora satsningar på direkta investeringar i jobb och utbildning, som minskar behovet av ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Tabell 2: Effekter på anslag 1.2 av Vänsterpartiets satsningar, jämfört med regeringens förslag

Förändringar på anslag 1:2 på utg.omr. 14 i jämförelse med BP10	Differens miljoner kr
Höjd högsta dagpenning från 680 kr per dag till 970 kr per dag de första 100 dagarna och därefter 870 kr, samt höjd ersättningsnivå till 80 procent under hela ersättningsperioden	10 700 miljoner kr
Höjt grundbelopp till 420 kr och höjd lägsta nivå i aktivitetsstödet till 320 kr per dag	2 800 miljoner kr
Minskade kostnader för arbetslöshetsersättning på grund av fler i jobb och utbildning (se tabell 3 nedan)	-6 000 miljoner kr
Industrilyft (se avsnitt 5.4)	600 miljoner kr
Minskade kostnader för aktivitetsstöd till följd av att vi avvisar den borte gränsen i sjukförsäkringen	-800 miljoner kr
Summa	7 300 miljoner kr

En genomgående skillnad mellan det budgetförslag vi har lagt och regeringens budgetproposition är att vi prioriterar direkta jobb framför skattesänkningar. Vi föreslår också en utbyggnad av de reguljära utbildningsplatserna. De satsningarna påverkar hur många som behöver arbetslöshetsersättning. Vi har i vår budgetmotion gjort ett försiktigt antagande om att för varannan person som kan få ett direkt jobb eller en reguljär utbildningsplats utöver regeringens politik, är det en person med genomsnittlig arbetslöshetsersättning som inte behöver det längre.

Utbildningsvikariat och plusjobb är vikta för personer med arbetslöshetsersättning, som övergår i anställning, varför vi räknar med att varje sådan plats

innebär en person mindre som behöver genomsnittlig arbetslöshetsersättning. Eftersom våra övriga anställningsstöd ersätter regeringens nystartsjobb, och effekterna av de regel- och nivåförändringar det innebär är svåra att uppskatta, avstår vi från att beräkna dem.

Tabell 3: Färre behöver arbetslöshetsersättning med Vänsterpartiets budgetförslag

Fler i jobb	Fler i jobb eller utbildning		Färre i a-kassa eller aktivitetsstöd
	2010	Antagande	2010
Kommunala jobb	20 000	50 %	10 000
Utbildningsvikariat	3 000	100 %	3 000
Plusjobb	7 500	100 %	7 500
Övriga verksamheter	27 000	50 %	13 500
Besparingar på verksamheter	-17 000	50 %	-8 500
Infrastruktursatsningar	10 500	50 %	5 250
Bostadsbyggande	750	50 %	375
Investeringsstöd till kommunerna	12 000	50 %	6 000
Fler i reguljär utbildning			
Komvux – kunskapslyft 2.0	5 000	50 %	2 500
KY-utbildningar – ungdomspaketet	700	50 %	350
Högskola – ungdomspaketet	2 500	50 %	1 250
Färre personer i a-kassan			41 225
Genomsnittlig arbetslöshetsersättning			150 480 kr/år
Total besparing i arbetslöshetsersättning			6,2 mdr kr

Den politik regeringen driver, där uppsägningsprocesserna fortsätter i kommuner och landsting och det offentliga inte aktivt sätter byggbranschen i arbete, är en dyr politik. Det finns ingen naturlag som säger att undersköterskor och lärare ska tvingas gå från sina jobb och leva på a-kassa för att den privata ekonomin viker. Tvärtom förvärrar det krisförloppet. Vi har förslag som pekar åt andra hållet: på vinsten av att anställa och investera i välfärden nu under krisåren.

4.2 Sänkt avgift till arbetslöshetsförsäkringen

Hela idén med arbetslöshetsförsäkringen är att den ska sprida de ekonomiska riskerna för arbetslöshet solidariskt mellan löntagarna. Det finansieringssystem regeringen infört innebär att den andel av försäkringens kostnader medlemmarna betalar blivit så hög att många valt att lämna försäkringen av det skälet. Orsaken är att regeringen låter a-kassornas medlemmar finansiera en betydligt större andel av försäkringens kostnader.

Fel! Okänt namn på

Dessutom har kopplingen mellan a-kassemedlemmarnas avgifter till försäkringen och arbetslöshetsnivån i respektive kassa kraftigt minskat den solidariska riskspridningen inom löntagarkollektivet. Systemet med den s.k. arbetslöshetsavgiften har lett till att en medlem i Hotell- och restauranganställdas a-kassa betalar betydligt mer till arbetslöshetsförsäkringen än en medlem i akademikernas kassa, eftersom Hotell- och restauranganställdas kassa har högre andel arbetslösa. I år har ett flertal kassor som drabbats hårt av uppsägningar tvingats höja sina avgifter kraftigt på grund av detta system.

Regeringens tanke med systemet är att om medlemmarna i en viss kassa själva får bära kostnaderna för sin höga arbetslöshet, så kommer de att sänka sina löneanspråk. Förutom att det sambandet i verkligheten är svagt på grund av att kassorna och de avtalslutande förbunden inte korresponderar, är själva idén ett tydligt uttryck för regeringens orättfärdiga ambition att öka löneklyftorna.

Vänsterpartiet anser att det är av avgörande betydelse att alla löntagare har möjlighet att vara med i arbetslöshetsförsäkringen. För att göra det möjligt vill vi avskaffa systemet med arbetslöshetsavgift och införa ett finansieringsystem med solidarisk riskspridning. Vi vill också återinföra utjämningsystemet mellan a-kassorna för att ytterligare öka solidariteten i systemet. Det ger en inkomstminskning för staten med 8 300 miljoner kronor 2010, och motsvarande inkomstökning för medlemmarna i arbetslöshetsförsäkringen.

Vänsterpartiet vill dessutom återinföra rätten till skatteavdrag för medlemskap i fack och a-kassa. Vårt förslag att återinföra rätten till att dra av 25 procent av fackavgiften på skatten och 40 procent av avgiften till a-kassan skulle kosta sammanlagt 3 800 miljoner kronor 2010 för staten och motsvarande inkomstökning för medlemmar i fack och a-kassa.

Sammantaget innebär Vänsterpartiets förslag till finansiering av arbetslöshetsförsäkringen att medlemsavgiften ligger på maximalt 100 kronor per månad, oavsett vilken a-kassa man tillhör. För medlemmar i exempelvis Hotell- och restaurangs, IF Metalls och Byggnads a-kassor innebär det en sänkt avgift med ca 340 kronor i månaden, eller en sänkt årskostnad på ca 4 080 kronor. Utöver det tillkommer rätten till skatteavdrag. Det skulle kraftigt förbättra människors möjligheter att vara med i a-kassan.

5 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader

Regeringen har sedan 2006 gjort omfattande nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Till följd av den stigande arbetslösheten har regeringen tvingats utvidga de arbetsmarknadspolitiska programmen. Sammantaget satsar regeringen dock ensidigt på billiga och passiva åtgärder huvudsakligen inom ramen för de s.k. garantierna för långtidsarbetslösa. Regeringens skifte från en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till att aktivera

och rusta människor för att kunna ställa om och hitta jobb på en föränderlig arbetsmarknad till en passiv kontantstödsmodell är tydlig.

Regeringen räknar med att antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program och insatser kommer att uppgå till 242 000 personer under 2010. Det är en ökning jämfört med 2008 då 85 000 personer i genomsnitt per månad deltog i konjunkturberoende program, varav 62 procent i de s.k. garantierna. Under 2010 kommer en stor andel av de arbetslösa att vara långtidsarbetslösa som deltar i antingen jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för unga.

Vänsterpartiet anser att en aktiv arbetsmarknadspolitik som underlättar omställning och förhindrar långtidsarbetslöshet och permanent utslagning från arbetsmarknaden behövs oavsett konjunktur. I tider av massarbetslöshet är det viktigare än någonsin att Arbetsförmedlingen har ett tillräckligt utbud av meningsfulla och målinriktade åtgärder.

I stället för att, som regeringen, in-teckna allt utrymme i arbetsmarknadspolitiska program till insatser för redan långtidsarbetslösa vill vi ge Arbetsförmedlingen resurser för att tidigt identifiera och sätta in insatser för dem som löper extra stor risk för långvarig arbetslöshet. Bara genom ett sådant arbets-sätt kan man förebygga långvarig arbetslöshet och rusta de enskilda för att hitta varaktiga jobb.

5.1 Nya program i budgetpropositionen för 2010

I budgetpropositionen för 2010 inför regeringen ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program kallat Lyft, en aktiveringsinsats inom statlig och kommunal verksamhet samt ideella organisationer, för korttidsarbetslösa och deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för unga. Regeringen påstår sig satsa 2 300 miljoner kronor på 40 000 platser i detta program. Detta är i själva verket endast en ökning av kostnaden för aktivitetsstödet. För verksamhetskostnaden för programmet lyft avsätter regeringen endast 119 miljoner kronor 2010.

I budgetpropositionen för 2010 avsätter regeringen dessutom medel för ytterligare 12 000 platser inom coachning, arbetspraktik och s.k. praktisk kompetensutveckling. Antalet platser i arbetsmarknadsutbildning ökar endast med 1 000 platser.

Under 2010 beräknas 54 000 personer bli utförsäkrade ur sjukförsäkringen när de når borte gränsen i sjukpenningen eller går miste om sin tidsbegränsade sjukersättning. Arbetsförmedlingen beräknar att 37 000 av dem kommer att söka stöd hos Arbetsförmedlingen under nästa år. I budgetpropositionen för 2010 meddelar regeringen att man avser att erbjuda ett arbetsmarknadspolitiskt introduktionsprogram på 3 månader för utförsäkrade som ska berättiga till aktivitetsstöd. Efter 3 månader i detta program ska deltagarna hänvisas till jobb- och utvecklingsgarantin. De utförsäkrade som inte är medlemmar i en a-kassa och därmed inte berättigade till inkomstrelaterad ersättning är hänvisade till lägsta nivån i aktivitetsstödet på 220 kronor per dag. Dessutom är det troligt att många av de utförsäkrade är alldeles för sjuka för att delta i ett

Fel! Okänt namn på

arbetsmarknadspolitiskt program. Vad som ska hända med dem är oklart, men det mesta tyder på att de kommer att bli hänvisade till det kommunala försörjningsstödet. Sammantaget är detta ett gigantiskt och ansvarslost experiment med sjuka människor. Det mest konkreta som går att utläsa av regeringens budgetpresentation är att utförsäkringen medför miljardbesparingar i sjukförsäkringen.

5.2 Insatser för långtidsarbetslösa

Regeringens åtgärder för långtidsarbetslösa är otillräckliga och kränkande. Inom ramen för de s.k. garantierna har regeringen skapat en reservarmé med långtidsarbetslösa som till låga ersättningsnivåer är hänvisade till den s.k. tredje fasen i jobb- och utvecklingsgarantin.

Under första halvåret 2009 deltog i genomsnitt 53 600 personer per månad i jobb- och utvecklingsgarantin. Under 2008 var hälften av deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin 50 år eller äldre och andelen utrikesfödda uppgick till 28 procent. Tillsammans med deltagarna i jobbgarantin för unga utgör dessa garantier huvuddelen av regeringens arbetsmarknadspolitiska program.

Deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin som efter 450 dagar inte har fått ett arbete hänvisas till den s.k. tredje fasen. I slutet av juli 2009 deltog 2 500 personer i den tredje fasen i jobb- och utvecklingsgarantin. Deltagarna i tredje fasen anvisas ett arbete motsvarande hela sitt arbetsutbud, som han eller hon måste utföra för att ha rätt till aktivitetsstöd eller kommunalt försörjningsstöd. Förutom i offentlig sektor kan jobben utföras i privat sektor eller hos ideella organisationer. Regeringen har således infört en form av tvångsarbete utan lön på hela den reguljära arbetsmarknaden. Det är en kränkning av den enskildes rätt att få skälig ersättning för sitt arbete och ett flagrant exempel på regeringens beredvillighet att använda utsatta människor i syfte att dumpa löner och arbetsvillkor. Vänsterpartiet tar bestämt avstånd från denna typ av oavlönat tvångsarbete.

5.3 Arbetsmarknadsutbildningar och andra insatser

Regeringen har gjort stora nedskärningar på arbetsmarknadsutbildningarna. Enligt Arbetsförmedlingen har antalet personer som deltar i arbetsmarknadsutbildning minskat från 9 524 personer i juli 2006 till 3 857 i juli 2009. Bland unga mellan 18 och 24 år har antalet deltagare minskat från 2 877 i juli 2006 till 189 i juli 2009. Trots den höga arbetslösheten finns det fortfarande behov av att rusta arbetslösa med utbildning. Det är en god investering som underlättar rörligheten på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsutbildningar är förhållandevis dyra jämfört med andra åtgärder, men ger å andra sidan mycket hög utdelning i form av varaktiga jobb. Statistik från Arbetsförmedlingen från 2006 och 2007 visar att omkring 80 procent av dem som genomgått en arbetsmarknadsutbildning har jobb ett halvår efter avslutad utbildning.

Vänsterpartiet vill satsa på arbetsmarknadsutbildningar och utökar antalet månadsplatser i arbetsmarknadsutbildning med 12 000 per år 2010–2012. Vilken typ av utbildningar det ska vara måste utgå från det som är arbetsmarknadspolitiskt motiverat, men vi anser att Arbetsförmedlingen bör ges i uppdrag att arbeta särskilt med att få in fler kvinnor i arbetsmarknadsutbildning, eftersom kvinnor är underrepresenterade bland utbildningsdeltagarna.

Utöver ovan specificerade satsningar utökar vi antalet platser i program med aktivitetsstöd såsom förberedande utbildningar med 2 000 platser 2010.

5.4 Industrilyft för ökad konkurrenskraft

Den exportberoende industrin har drabbats extremt hårt av den globala krisen. Över hälften av de hittills lagda varslen har lagts inom tillverkningsindustrin.

Det mesta tyder dock på att svensk industri har goda förutsättningar att återhämta sig när efterfrågan åter stiger. En förutsättning för det är att produktionen snabbt kan skalas upp till full kapacitet. I många av våra konkurrentländer betalas permitteringslöner ut, vilket möjliggör just det; i stället för att företagen säger upp personal behåller man kompetensen i företaget mot statlig ersättning under den period då inga arbetsuppgifter finns. I en tillfällig kris av den typ vi nu ser är det en rationell användning av statliga medel och en försäkring mot förlorad konkurrenskraft.

Regeringen har motsatt sig införande av tillfälliga permitteringsstöd, trots påstötningar från såväl IF Metall som industrins arbetsgivarorganisationer. Avtalet mellan industrins parter om kortad arbetstid med motsvarande lönesänkning måste ses mot bakgrund av regeringens vägran att tillmötesgå branschens önskemål.

Vänsterpartiet anser inte att lönesänkningar är ett rimligt sätt att lösa tillfälliga fall i efterfrågan. Vi föreslår därför ett industrilyft, som kombinerar permitteringsstöd med utbildningsinsatser. Det innebär att de anställda slipper välja mellan att gå ner i lön eller bli uppsagda, samtidigt som företagen både kan behålla och stärka kompetensen.

De anställda som under en period inte behövs i produktionen beviljas studieledighet under en sammanhängande period eller delar av arbetsveckan. Under dagar med studier utgår permitteringsersättning från staten motsvarande a-kassan. Ersättning utöver a-kassenivå kan avtalas mellan parterna. Själva utbildningen bekostas av arbetsgivaren, och utformas efter behoven på plats. Vi antar att utbildningarna har en genomsnittlig längd på sex veckor och att 25 000 personer omfattas i ett första skede. Det ger en utgift för staten på ca 600 miljoner kronor i permitteringsersättning 2010.

Fel! Okänt namn

6 Gemensam rödgrön satsning: Ge unga en chans

Enligt Arbetsförmedlingen riskerar unga att drabbas värst av den stigande arbetslösheten. Enligt SCB uppgår ungdomsarbetslösheten nu till 27 procent och därmed över genomsnittet för EU-länderna. Situationen kan förvärras ytterligare under de närmaste åren. Ungdomskullarna är rekordstora. På tio år har antalet 19-åringar ökat med 30 procent (30 000 personer). Inte sedan 1960-talet har det varit så många 19-åringar som i dag. Samtidigt kommer arbetsmarknaden att fortsätta att försämrans. Enligt regeringens prognoser i budgetpropositionen kommer arbetslösheten att öka både 2010 och 2011.

Dessutom har förutsättningarna för de unga att studera på komvux och högskola minskat sedan den moderatstyrda regeringen kom till makten 2006. Högskolan har inte byggts ut. Statsbidragen till komvux har minskat dramatiskt. Skolverket rapporterar att var tredje studieplats på komvux (totalt 40 000 platser) har försvunnit mellan 2006 och 2008. Dessutom har regeringen försenat utbyggnaden av den kvalificerade yrkesutbildningen och yrkes-högskolan.

I stället har regeringen låst in arbetssökande ungdomar i den s.k. jobbgarantin för unga. Där har de arbetssökande ungdomarna samlats – och på två år har den vuxit till över 30 000 ungdomar. Denna ”jobbgaranti” är dock inte någon garanti för att få jobb. Tvärtom. Under den inledande fasen – i praktiken ungefär sex månader – erbjuds deltagaren inga aktiva insatser. I stället hänvisas man till det som kallas ”jobbcoaching”, dvs. enkla kurser i att skriva jobbansökningar och CV.

Efter den inledande fasen ska den som söker arbete kunna få tillgång till arbetspraktik eller utbildningsinsatser. Det har dock hittills endast skett i undantagsfall. Av de drygt 35 000 ungdomarna som var inskrivna i jobbgarantin i maj 2009 deltog endast 2 procent i utbildning och endast 5 procent i praktik.

6.1 Fempunktsprogram för jobb, utbildning och praktik till unga

Alla goda krafter i samhället måste nu mobiliseras. Att skapa möjligheter och en ljusare framtidsbild för dagens unga generation är en nyckel för att klara framtidens utmaningar. Unga måste få chansen så att de kan växa och bidra med sin fulla potential. Därför föreslår vi ett program i fem punkter för att minska ungdomsarbetslösheten.

6.2 Jobbstart för unga

Vi vill införa en ”jobbstart för unga” som ger arbetslösa ungdomar mellan 18 och 24 år möjlighet till jobb, utbildning och praktik. Denna ska ersätta regeringens ”jobbgaranti för unga”.

Jobbstarten innebär att Arbetsförmedlingen ska göra en snabb kartläggning, en s.k. profilering, av alla unga som skriver in sig vid förmedlingen – redan den första dagen. De som bedöms behöva någon utbildning, praktikplats eller subventionerad anställning för att få jobb ska kunna få det redan från början, utan långa väntetider. Till exempel ska de som ännu inte har avslutat sina gymnasiestudier eller redan har flera arbetslöshetsperioder prioriteras. De unga som är med i jobbstarten ska ha goda möjligheter till utbildning. Vi vill därför satsa på ett brett ungdomslyft och fler möjligheter till praktik och jobb.

6.3 Ungdomslyft

Många unga som saknar arbete har inte fullständig gymnasieexamen. Under 2010 och 2011 när det kommer att vara tufft att på arbetsmarknaden är det betydligt bättre att dessa unga passar på att läsa in en gymnasieexamen, än att de går passivt arbetslösa. Arbetsförmedlingen beräknar att totalt 120 000 unga kommer ut på arbetsmarknaden mellan 2009 och 2012 utan slutbetyg från gymnasiet. Behovet av extraordinära insatser är därför stort.

Vi vill därför sätta ett tillfälligt program med 10 000 platser för unga arbetslösa som vill komplettera sin utbildning så att de får grundläggande behörighet – Ungdomslyftet. Programmet ska innebära att långtidsarbetslösa (arbetslösa mer än tre månader) mellan 20 och 24 år som vill komplettera ofullständiga grundskole- och eller gymnasieutbildningar ska kunna göra det. Programmet bör berättiga till särskild ungdomslyftersättning eller till aktivitetsstöd för dem som kvalificerat sig för det. Krav ska ställas på ett aktivt deltagande i utbildningen för att ersättning ska erhållas. Utbildningen ska kunna arrangeras inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen eller på folkhögskolor. Tiden i programmet ska vara flexibel och anpassad efter de utbildningsbehov som individen har, men maximalt kunna pågå under ett år.

För att pressa tillbaka den ökande långtidsarbetslösheten måste Arbetsförmedlingen ha tillräckliga resurser att erbjuda. Utöver Ungdomslyftet föreslår vi därför mer pengar till jobbutbildning, lärlingsplatser, förstajobbetavdrag och bättre stöd till unga med funktionshinder.

6.4 Fler möjligheter till jobb, utbildning och praktik

Men det finns ungdomar som, trots att de har sökt jobb aktivt och fått del av praktikplatser och korta utbildningar, ändå inte har fått ett jobb efter en lång tids arbetslöshet. Vi kan inte lämna dessa ungdomar vind för våg. Senast efter ett års inskrivning vid Arbetsförmedlingen vill vi därför ställa krav på ung-

Fel! Okänt namn på

domarna att delta i ”Utbildningsstarten”. Utbildningsstarten innebär både en rättighet och en skyldighet att delta i en yrkesinriktad utbildning med arbetsplatsförlagd praktik (en jobbutbildning eller en lärlingsplats). Modellen är hämtad från Danmark, som har en av de lägsta nivåerna på ungdomsarbetslösheten i EU. De ungdomar som hellre vill utbilda sig inom det reguljära utbildningsväsendet – och har den behörighet som krävs – kan välja att studera på komvux eller på högskolan.

6.4.1 Jobbutbildning till unga – 2 500 platser

Många arbetslösa ungdomar har bristande utbildning. Utvärderingar från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) visar att yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning är en framgångsrik insats som leder till jobb. Men regeringen har gjort stora nedskärningar. Antalet unga mellan 18 och 24 år som deltar i arbetsmarknadsutbildning har minskat från 2 877 personer i juli 2006 till 189 personer i juli 2009, enligt riksdagens utredningstjänst. Nu stiger arbetslösheten med rasande fart och unga är i stort behov av arbetsmarknadsutbildning. Vi vill bygga ut den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen med 2 500 platser som riktas till unga upp till 25 år 2010–2011 och 1 250 platser 2012. Vi vill också göra det möjligt för arbetslösa ungdomar att ta del av högkvalitativa och längre arbetsmarknadsutbildningar. I dag får en ung person som har varit arbetslös länge studera eller göra praktik i maximalt tre månader. Den gränsen är för kort. De allra flesta ungdomar behöver inte några längre utbildningar eller praktikplatser – men några gör det. Vi föreslår därför att regeln om högst tre månaders praktik eller utbildning utökas till maximalt nio månader.

6.4.2 Lärlingsplatser – 3 000 platser

Många unga som har gått utan arbete en längre tid behöver uppdatera sin kompetens – men de saknar studievana och behöver en nära kontakt till arbetslivet för att göra det. Därför vill vi inrätta 2 500 lärlingsplatser där utbildningen motsvarar yrkeskomvux men är förlagd i yrkeslivet. De arbetsplatser som tar emot lärlingar får ersättning för det. Vi föreslår 3 000 lärlingsplatser 2010 och 2011 och 1 500 lärlingsplatser 2012.

6.4.3 Förstajobbetavdrag – 4 000 platser

För de unga som antingen har varit arbetslösa länge eller riskerar att vara det och som saknar den praktiska erfarenheten och de rätta kontakterna för att få jobb, vill vi investera i ett generöst första-jobbet-avdrag. Det innebär att de arbetsgivare som anställer en ung långtidsarbetslös får göra ett skatteavdrag på två tredjedelar av lönekostnaden, under maximalt tolv månader. Arbetsförmedlingen ska anvisa platserna för att uppnå önskvärd sysselsättningseffekt och garantera kollektivavtalsenliga löner. Vi föreslår 4 000 förstajobbetavdrag 2010–2011 samt 2 000 förstajobbetavdrag 2012.

6.4.4 Bättre stöd till unga med funktionsnedsättning

Unga med funktionsnedsättning är dubbelt utsatta på arbetsmarknaden och är överrepresenterade bland de långtidsarbetslösa. 7 procent av alla inskrivna på Arbetsförmedlingen i juli 2009 hade en funktionsnedsättning. För att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda bättre stöd behövs extra resurser. Vi vill därför avsätta 25 miljoner kronor till Arbetsförmedlingen för mer individuellt stöd till unga med funktionsnedsättning.

Vänsterpartiet föreslår dessutom en ny satsning på ett utvecklingsår med aktivitetsstöd för unga med funktionsnedsättning. Programmet bör utvärderas och ges en större omfattning. Inom ramen för Vänsterpartiets anslag beräknas kostnaderna till 15 miljoner kronor på Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader och 10 miljoner kronor till aktivitetsstöd.

6.4.5 Snabbare övergång från studier till arbete

För att få jobb behöver ungdomar utbilda sig i sådant som arbetsgivarna efterfrågar. Dessutom behöver de erfarenheter från och kontakter med arbetslivet. Vi ser stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv både i gymnasieskolan, komvux och på högskolan.

Under de kommande åren när arbetsmarknaden är extra ansträngd föreslår vi dessutom fler praktikplatser vid statliga myndigheter för nyutexaminerade akademiker och ett traineeprogram till de kommuner och landsting som vill ta chansen att nu nyrekrytera nästa generations välfärdsarbetare.

7 Anställningsstöd och krediteringar med skatteanknytning

Regeringen säger sig vilja satsa mest på dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Men i själva verket har stödet till långtidsarbetslösa försämrats genom stora neddragningar av de riktade anställningsstöden. I stället har regeringen infört s.k. nystartsjobb, vilka bokförs på statsbudgetens inkomstsida som minskade intäkter.

Nystartsjobben ger arbetsgivare ekonomisk kompensation som motsvarar arbetsgivaravgiften under en viss period. Det finns även nystartsjobb för unga under 26 år, för deltidsarbetslösa och för nyanlända flyktingar. De s.k. särskilda nystartsjobben ger arbetsgivare en dubbel kompensation när de anställer personer som haft ersättning från sjukförsäkringen minst ett år. Nystartsjobben är en rättighet för de personer som uppfyller kriterierna, och alla arbetsgivare har möjlighet att anställa nystartsjobbare utan anvisning från Arbetsförmedlingen.

Från och med 1 januari 2009 har regeringen utvidgat systemet med nystartsjobben. Vid anställning av långtidsarbetslösa personer under 26 år får arbetsgivare fördubblad kompensationsgrad av lönekostnaden. Dessutom har regeringen avskaffat kravet på att anställningsförmånerna ska tillämpas enligt

Fel! Okänt namn på

kollektivavtal eller vara likvärdiga med de kollektivavtal som gäller i branschen. Nystartsjobben kan dessutom kombineras med andra nedsättningar av socialavgifter. Under första halvåret 2009 hade i genomsnitt 17 100 personer per månad ett nystartsjobb. Under samma period hade 45 procent av deltagarna arbete 90 dagar efter avslutat nystartsjobb, medan 36 procent åter var arbetslösa.

Det finns ännu ingen komplett utvärdering av nystartsjobben. Men regeringen hänvisar själv i budgetpropositionen för 2010 till en uppföljning av programmet av företaget Ramböll Management. Av undersökningen framgår att en majoritet av arbetsgivarna skulle ha anställt någon även utan möjlighet till den rabatt Nystartsjobben ger och endast en femtedel uppger att de inte hade anställt utan nystartsjobb. Sammantaget finns en stor risk att arbetsgivare sätter i system att erbjuda kortvariga anställningar med nystartsjobb och att de i liten grad leder till varaktiga jobb.

Vänsterpartiet vill därför ersätta nystartsjobben med anställningsstöd där det krävs en anvisning från Arbetsförmedlingen. Anvisningen är viktig för att Arbetsförmedlingen ska kunna kontrollera att arbetsgivare inte systematiskt utnyttjar anställningsstöden för att få tillgång till billig arbetskraft, samt för att kunna kontrollera att arbetsgivarna erbjuder kollektivavtalsenliga löner och villkor i övrigt.

Vi avvisar också nedsättningen av socialavgifter för alla unga under 26 år. Riksrevisionen har visat i en granskning att åtgärden haft obetydlig om ens någon effekt på sysselsättningen och stora dödviktseffekter. I stället har nedsättningen resulterat i ökade vinster för företag med många unga anställda utan krav på motprestation i form av nyanställningar. Statens nettokostnad för nedsättningen beräknas uppgå till 11 970 miljoner kronor 2010. Vi i Vänsterpartiet avvisar nedsättningen och föreslår i stället, tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, riktade insatser till arbetslösa unga i vår gemensamma ungdomssatsning.

Generellt vill vi erbjuda långtidsarbetslösa riktade anställningsstöd med högre subventionsgrad, som möjliggör anställningar med löner och anställningsförmåner i enlighet med kollektivavtal. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har utvärderat de tidigare förstärkta anställningsstöden för långtidsarbetslösa och konstaterat att de var framgångsrika. Den genomsnittliga arbetslöshetsperioden hade förkortats med ca 8 månader. Tack vare den höga subventionsgraden hade de personer som står längst från arbetsmarknaden fått arbete.

Vi avsätter utrymme för 7 500 platser i plusjobb för långtidsarbetslösa, varav 2 500 ska vara vikta för personer över 60 år. För denna grupp är subventionsgraden 100 procent. Utöver detta vill vi ha 5 000 platser i förstärkt anställningsstöd med en subventionsgrad på 75 procent. Vi återinför 1 000 platser till programmet Gröna jobb för långtidsarbetslösa. Vidare vill vi ha 2 000 platser med anställningsstöd för långtidssjuka och 4 000 platser med anställningsstöd för nyanlända istället för de s.k. instegsjobben. Våra anställningsstöd har högre subventionsgrad än regeringens nystartsjobb och kostar betydligt mer. Samtliga anställningsstöd redovisas på budgetens inkomstsida som skattekrediteringar. För att kompensera kommunerna för vår utbildnings-

Fel! Okänt namn på

satsning inom äldre- och handikappomsorgen avsätter vi resurser för utbildningsvikariat i enlighet med den modell som gällde under Kunskapslyftet. Vi avsätter utrymme för sammanlagt 3 000 vikarieplatser år 2009.

Vi avsätter också medel till Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets anslag för att täcka kostnaderna för programmet Gröna jobb. Merkostnadsersättning för plusjobb anslås under 1:3.

Fel! Okänt namn på

Tabell 4: Vänsterpartiets förslag till anställningsstöd jämfört med regeringens förslag i budgetpropositionen 2010 (anställningsstöd för nyanlända ersätter instegsjobb och redovisas ej)

Åtgärd	Kostnad, miljoner kr	Antal platser
Förstärkt anställningsstöd	500 miljoner kr	5 000
Anställningsstöd långtidssjuk-skrivna	310 miljoner kr	2 000
Utbildningsvikariat äldreomsor-gen	676 miljoner kr	3 000
Anställningsstöd Gröna jobb	300 miljoner kr	1 000
Anställningsstöd plusjobb	1 614 miljoner kr	7 500
Förstajobbetavdraget	400 miljoner kr	4 000
Traineeprogram i välfärden	500 miljoner kr	1 500
Vi avvisar nystartsjobben	-2 190 miljoner kr	-21 000
Totalt	2 110 miljoner kr mer än regeringen	3 000 fler platser än regeringen

7.1 Generationsväxling inom äldreomsorgen

Vi står inför ett förestående generationsskifte på arbetsmarknaden. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting beräknas 38 procent av de anställda inom vård- och omsorgsyrtken i kommuner gå i ålderspension inom de närmaste 15 åren. 25 000 personer eller 11 procent av denna personal är över 60 år och beräknas gå i ålderspension inom de närmaste 5 åren. Samtidigt finns det många unga arbetslösa som utbildat sig på gymnasiet eller komvux för arbete inom vård och omsorg. Inom äldreomsorgen saknar samtidigt 24 procent av personalen i mediankommunen yrkesförberedande utbildning för arbete i vård och omsorg. För att höja utbildningsnivån inom äldreomsorgen föreslår vi ett kompetenshöjningsprogram som samtidigt ger unga en väg in i arbetslivet genom utbildningsvikariat. Satsningen beskrivs närmare under utgiftsområde 9.

För att kompensera kommunerna för utbildningsatsningen avsätter vi resurser för utbildningsvikariat i enlighet med den modell som gällde under Kunskapslyftet. Vi avsätter utrymme för sammanlagt 3 000 vikarieplatser år 2010, därefter 5 000 platser per år i tre år. Vikariaten är utformade som ett arbetsmarknadspolitiskt program riktat till långtidsarbetslösa som har utbildning från vård- och omsorgsutbildning på gymnasiet eller komvux. Ersättningen uppgår till maximalt 849 kronor per dag, vilket motsvarar en månadslön på ca 18 600 kronor. I det fall den avtalade lönen är högre för den tjänst som ska tillsättas med en vikarie får kommunen själv betala mellanskillnaden. Utbildningsvikariaten är en bra möjlighet för arbetslösa att få aktuell arbetslivserfarenhet och kommer att underlätta den förestående generationsväxlingen.

Vikariaten finansieras med en skattekreditering och syns som minskade intäkter med 676 miljoner kronor 2010.

8 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Enligt SCB:s rapport från fjärde kvartalet år 2008 har ungefär 900 000 människor i åldrarna 16–64 år en funktionsnedsättning och en halv miljon människor har nedsatt arbetsförmåga. Det motsvarar var femte person i arbetsför ålder. Andelen kvinnor med funktionsnedsättning är större än andelen män. Varannan person med funktionsnedsättning är i åldersgruppen 50–64 år.

År 2008 var arbetslösheten för personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga 9,1 procent. Arbetslösheten för personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga var 4,2 procent. För personer utan funktionsnedsättning var arbetslösheten 4,6 procent. År 2008 ingick enligt SCB 66 procent av de funktionsnedsatta i arbetskraften, jämfört med 79 procent för befolkningen totalt och 81 procent för de ej funktionsnedsatta. Bland funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga ingick 55 procent i arbetskraften.

Ett allt hårdare tempo i arbetslivet och högre produktivitetskrav gör att människor med funktionsnedsättningar fått allt svårare att göra sig gällande i arbetslivet. Även i tider av god konjunktur är det mycket svårt för personer som inte har full arbetskapacitet eller som har behov av hjälpmedel och anpassning av arbetsplatsen att hitta ett jobb. I rådande läge med kraftigt stigande arbetslöshet blir situationen ännu svårare för personer med funktionsnedsättning. Vänsterpartiet ökar därför merkostnadsersättningen till Samhall AB för att erbjuda fler sysselsättning, öka den geografiska spridningen och förbättra villkoren för de anställda.

Samhalls uppdrag är att skapa meningsfulla och utvecklande arbetstillfällen för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. För att detta uppdrag ska vara möjligt måste Samhall finnas i hela Sverige och ta ett regionalt ansvar. Regeringen föreslår att Samhall AB ska ha oförändrat ca 18 700 anställda budgetåret 2009. Samhall är helägt av staten och en viktig del av den svenska arbetsmarknadspolitiken. I dag ifrågasätter allt fler om Samhall svarar upp mot de krav och mål som staten satt upp för verksamheten, inte minst för att den geografiska spridningen minskar och kraven på de anställda ökar.

En strukturomvandling har pågått inom Samhall en period där tillverkningsindustri läggs ned och ersätts med arbete inom tjänstesektorn. Det är på sätt och vis en nödvändig omställning som motsvarar villkoren på arbetsmarknaden i övrigt. Men den får inte innebära att människor blir utslagna till följd av att man inte orkar med tempot. Genom att anamma en alltför bemaningslik verksamhet försvarar Samhall möjligheterna att verka med geografiskt stor spridning och många av dem som tidigare sysselsattes i verksamheten. Det finns flera exempel där människor gått från ett meningsfullt arbete i Samhall till sjukskrivning och sjuk- och aktivitetsersättning.

Samhalls verksamhet mäts i antalet arbetstimmar. För 2010 hade regeringen som mål att antalet arbetstimmar skulle uppgå till 24,4 miljoner. Enligt Samhall självt krävs en nivå runt 25 miljoner arbetstimmar för att Samhall ska finnas och kunna bedriva bra verksamhet i hela landet. Det är en nivå som

Fel! Okänt namn på

Samhall anser sig ha möjlighet att vidmakthålla och även på sikt öka. Vänsterpartiet anser att antalet arbetstimmar måste ligga på minst 25 miljoner för att Samhall ska kunna fullgöra sitt regionala uppdrag. I Vänsterpartiets budgetmotion för 2010–2012 tillför vi mer resurser till Samhall AB i form av ökad merkostnadsersättning för att kunna erbjuda fler sysselsättning och att erbjuda sysselsättning med stor geografisk spridning under bättre arbetsvillkor.

Vi föreslår att merkostnadsersättningen ökar med ytterligare 181 miljoner kronor per år i nivåhöjning 2010–2012 så att den täcker ytterligare en miljon arbetstimmar, vilket motsvarar ca 700 arbetstillfällen.

Samhall AB har också ett avkastningsmål på 7 procent. Vänsterpartiet anser att detta ekonomiska mål kan skapa hinder för företagets kärnuppgift, dvs. att rehabilitera människor genom arbete tillbaka till den reguljära arbetsmarknaden. En översyn bör göras kring detta mål samtidigt som företagets soliditet ska vara på en långsiktigt acceptabel nivå.

Lönebidrag är också en bra form av understöd för att underlätta ett inträde och få ett fotfäste på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet föreslår både höjning av taket för bidraget och en ökning av antalet platser. Speciellt i nuvarande konjunkturläge är det bra att investera i människors möjligheter att bli kvar på arbetsmarknaden och säkerställa att de inte hamnar i utanförskap genom arbetslöshet. Arbetsförmedlingen har tidigare föreslagit i sina budgetunderlag att lönebidrag kan utgå om någon får en funktionsnedsättning på sin befintliga arbetsplats. Detta kan underlätta anpassade anställningar och rehabiliteringsarbete. Därför bör lönebidrag beviljas även för redan anställda. Vänsterpartiet avsätter pengar för att det ska kunna genomföras. I vår budgetmotion avsätter Vänsterpartiet 480 miljoner kronor ytterligare år 2010, 650 miljoner kronor år 2011 och 760 miljoner kronor år 2012 för att årligen tillföra 1 200 platser och för att höja lönebidragstaket med 1 000 kr. Samma takhöjning sker för skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA), antalet platser ökar med 340 per år till en kostnad av 130 miljoner kronor 2010 och 2011 samt 140 miljoner kronor 2012.

9 Bidrag till lönegarantiersättning

Regeringen har beslutat att statens förmånsrätt att återkräva utbetald lönegaranti i samband med konkurser och företagsrekonstruktioner ska slopas. Vi anser att staten åter ska ges den möjligheten, vilket innebär en minskning av utgifterna på anslaget 1:11 med 500 miljoner kronor per år.

10 Arbetsmiljöverket

Sedan 2006 har regeringen genomfört besparingar på sammanlagt 300 miljoner kronor för Arbetsmiljöverket. Antalet anställda på Arbetsmiljöverket har

Fel! Okänt namn på

minskat med 25 procent, vilket innebär att den centrala och regionala tillsynen samt möjligheterna till förebyggande arbete genom regelutveckling minskat. Enligt motiveringen är nedskärningarna ett led i regeringens åtgärder för att minska den statliga ”byråkratin”. Neddragningen har ibland motiverats med att det finns skyddsombud. Men de valda skyddsombuden är löntagarnas ombud och inte myndighetspersoner. Regeringens argumentation verkar ha som utgångspunkt att staten kan avsäga sig sitt ansvar för arbetsmiljöarbetet genom att vältra över ansvaret på valda företrädare på arbetsplatserna. Det är därför med viss oro vi ser på utredningen om anslagen till skyddsombuden.

För 2008 har det till och med första kvartalet 2009 rapporterats och registrerats 105 000 arbetsskador och merparten av dessa är arbetsolyckor. 28 000 arbetsolyckor som medförde frånvaro från arbetet och 52 000 som inte ledde till sjukfrånvaro har hittills anmälts. Till detta kommer 12 000 olyckor på väg till eller från arbetet. Förutom arbetsolycksfallen har det anmälts nästan 11 000 arbetssjukdomar.

Mörkertalet är stort, men Arbetsmiljöverket uppskattar att det kan handla om drygt 3 000 arbetsrelaterade dödsfall per år. Det är således fler som dör av arbetsrelaterade orsaker i Sverige varje år än som dör i trafiken.

De anmälda arbetsskadorna har minskat men ligger fortfarande på en hög nivå. Den vanligaste arbetssjukdomen är belastningsskador till följd av tunga lyft samt ensidiga och ansträngande arbetsställningar.

Även skador och sjukdomar som följd av stress och av psykosociala skäl är en viktig faktor. Det finns skäl att tro att detta problem kommer att växa med den ökade pressen och stressen i arbetslivet.

Mellan 1999 och 2006 fick Arbetsmiljöverket en stadig resursökning och kunde anställa fler arbetsmiljöinspektörer. Studier visar att det finns ett samband mellan antalet inspektörer och arbetsmiljöns positiva utveckling. Regeringens nedskärningar från 2007 och framåt riskerar därför att bromsa den positiva utvecklingen och leda till ökad sjukfrånvaro och fler olyckor.

Internationella arbetsorganisationen (ILO) rekommenderar en arbetsmiljöinspektör per 10 000 anställda. Det skulle innebära ca 400 arbetsmiljöinspektörer för Sveriges del. För att uppnå denna nivå måste vi få ytterligare ca 80 arbetsmiljöinspektörer. I stället minskar nu alltså antalet inspektörer på grund av regeringens nedskärningar och Sveriges arbetsmiljö tillsyn kommer att vara långt under den nivå som är normal för länder med motsvarande levnadsstandard.

Regeringens arbetsmarknadspolitik kan dessutom försvåra arbetet för friska arbetsplatser ytterligare. Med sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen pressas lönerna ned på sikt och rädslan för omställning ökar. Det drabbar såväl arbetslösa som löntagare. Med fler privatiseringar och småföretag som ska slå sig in på ”välfärdsmarknaden” riskerar kollektivavtalens omfattning att minska och arbetsmiljö tillsynen att bli allt mer kostsam. Fler visstidsanställningar ökar stressen och tystar ned arbetsplatserna.

Regeringens politik förstärker de tendenser som redan finns till uppdelning av arbetskraften i ett A- och ett B-lag. Kvinnor, ungdomar, utlandsfödda och kortutbildade kommer att få än sämre möjligheter att hävda sig på arbets-

Fel! Okänt namn på

marknaden på lika villkor. Det kommer att försvåra arbetet för ett hälsosamt arbetsliv.

Arbetet för friska arbetsplatser är avgörande för samhällsekonomin och för löntagarnas ställning i arbetslivet. Vi såg konsekvenserna av nedskärningarna på 1990-talet i form av ökad ohälsa och än i dag orkar hela 15–20 procent av löntagarna inte jobba fram till pensionen.

Enligt Arbetsmiljöverkets undersökningar anser 90 procent av arbetstagar- na och arbetsgivarna att inspektionerna är relevanta och ger effekt. Arbetsgi- varnas administrativa kostnader för arbetsmiljöarbete beräknas uppgå till 3 miljarder kronor per år eller 10 000 kronor per år och arbetsplats. Då räknas inte vinsterna för utebliven sjukfrånvaro in. Arbetsmiljöarbetet utgör således ingen belastning för arbetsgivarna eller samhällsekonomin; tvärtom är friska arbetsplatser avgörande för en positiv utveckling.

Styrmedelsutredningen som utrett den danska modellen med bl.a. smileys är ute på remiss via ett delbetänkande till den 15 oktober 2009. Utredningen ska redovisa slutbetänkandet den 31 oktober 2009. Det är mycket märkligt att regeringen nu föreslår ett pilotprojekt innan utredningen och remissvaren kommit med synpunkter och förslag. Inriktningen i regeringens arbetsmiljö- politik är också att koppla arbetsmiljöarbetet till lönsamhet. Det kan förvisso vara lönsamt att ha ett bra förebyggande arbetsmiljöarbete, men verksamheten måste självfallet bedrivas även om inte kortsiktig företagsekonomisk lönsam- het uppnås.

Regeringen vill anslå 8 miljoner kronor per år för pilotprojektet. Vänster- partiet avvisar detta förslag.

Som ett svar på de uppmärksammade dödsfallen under året har regeringen föreslagit att Arbetsmiljöverket tillförs 33 miljoner kronor för 2009 till in- formationsinsatser. Det motsvarar cirka en tredjedel av de nedskärningar som verket tvingats till sedan den borgerliga regeringen tillträdde. Vänsterpartiet vill prioritera arbetsmiljöarbetet på lång sikt och anslår 122 miljoner kronor mer än regeringen till Arbetsmiljöverket för 2010. Anslaget ska användas så att det gör maximal nytta i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och ska inte inskränkas till informationsinsatser.

Vi avsätter också 70 miljoner kronor att användas för arbetsmiljöutbild- ning för fackliga förtroendevalda 2010, samt 80 miljoner kronor 2011 och 90 miljoner kronor 2012. Den har i dag blivit allt mer eftersatt.

Anslaget till de regionala skyddsombudens verksamhet ökas med 12 mil- joner kronor per år 2010–2012. De fackliga organisationerna betalar i dag för denna verksamhet. I princip ska skyddsombudens verksamhet betalas av ar- betsgivare, för den regionala verksamheten indirekt via statsanslag.

11 Arbetslivsforskning

Regeringens avveckling av Arbetslivsinstitutet (ALI) innebär en förskingring av kunskaper och resurser. ALI bedrev en värdefull forskning inom områden som hälsa och ohälsa i arbetslivet, arbetsmarknad och sysselsättning, arbets-

Fel! Okänt namn på

rätt, arbetets organisering, ergonomi och belastning, fysikaliska och kemiska hälsorisker, integration och mångfald samt utvecklingsprocesser i arbetslivet. Utan denna forskning kommer inte minst Arbetsmiljöverket att ha betydligt sämre underlag för sitt fortsatta arbete. Efter nedläggningen av ALI har arbetsmiljöforskningen hamnat i strykclass. De insatser som görs via FAS till olika projekt, t.ex. om mobbning vid Karlstads universitet, är bra men uppväger naturligtvis inte den tidigare neddragningen och splittringen av arbetslivsforskningen.

Vänsterpartiet anser att arbetslivs- och arbetsmiljöforskningen är av oerhörd vikt för att säkerställa en bra arbetsmiljö även i framtiden. Vi anser att det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk tillämpning. Hur detta centrum ska organiseras återkommer vi till i kommande budgetförslag. För 2010 avsätter vi 60 miljoner kronor i fria forskningsmedel för arbetslivsforskning att fördelas av FAS och 20 miljoner kronor till Arbetsmiljöverket för främst tillämpad forskning.

Stockholm den 6 oktober 2009

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Lena Olsson (v)

Josefin Brink (v)

Jacob Johnson (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)